

Foto: Michal Kubala

VZPOMÍNKA NA JURAJE FILASE

ODEŠEL MELODIK

Vpodvečer na Silvestra mně zavola Ivan Ženatý a velmi mě zarmoutil zprávou, že ráno zemřel Juraj Filas... Poslední rok jeho života byl poznamenán smutkem z nečekané ztráty manželky, samotou i vážnou nemocí. Bezprostřední příčinou skonu byl však covid, na který nesměl být očkován.

Osobně jsem ztratil přítele, se kterým mě pojilo téměř padesát let uměleckého i lidského porozumění, česká hudba v něm však ztratila patrně největšího současného melodika a mistra velkých symfonických, vokálních i hudebně-dramatických forem.

Juraj přišel do Prahy v roce 1972 z rodných Košic studovat skladbu na Pražské konzervatoři. V té době zpíval, měl nádherný basbaryton a miloval G. Verdiho, jenž mu byl vzorem v citovosti, bezprostřední síle hudebního sdělení a výrazně osobitě melodice. Chystal se na slibně započatou kariéru operního pěvce, onemocnění sliznic však jeho plány překazilo, a osud ho tak nasměroval pouze ke druhému studovanému oboru – skladbě.

Již během studií na AMU velice zaujal svou dvouvětou violovou sonátou a tento formový princip následně využíval v řadě svých větších koncertantních kompozic. Byl autorem, kterého velmi trápilo, že nová vážná hudba ztratila přízeň většiny publika. Příčiny viděl v její komplikovanosti, v často planém a perfektní řemeslnou práci postrádajícím experimentu, v chladném a konstruktivistickém přístupu k tvorbě, za který se mnohdy schovával handicap v talentu, v její rezignaci na komunikaci s posluchači někdy hraničící až se snobskou povýšeností a především v absenci čisté hudební krásy, kterou někdy nahradila pouhá zajímavost a někdy ani to ne. Postupně vybrousil svou hudební řeč do nezaměnitelné podoby založené na silné melodice, jejíž inspiraci lze nalézt v původním pěveckém školení, na bezchybném citu pro formu a její proporční vyváženost, na charakteristickém harmonickém jazyku, znamenité instrumentaci a bohatém využití polyfonie, v níž se zdokonalil během studijního pobytu v Basileji.

Jeho odkaz čítá přes stovku děl komorních, koncertantních s dominancí tvorby pro žesťové nástroje, symfonických, kantátových a dvě operní partitury. Je škoda, že se nedožil původně dohodnutého uvedení své opery Jana Eyrová, kterou mně celou sám hrál a zpíval na své chatě v Jiříkově na Vysočině. Před dvaatřiceti lety vyhrál v Salcburku se svou televizní operou Rakovina vůle, kterou nyní po letech Česká televize uvedla k uctění jeho památky.

Říká se, že doma není nikdo prorokem. Jurajova hudba zněla často v zahraničí, nejčastěji snad v USA, kam na její uvedení mnohokrát cestoval a sklízel zasloužený úspěch a obdiv. 26. února zaznělo v katedrále sv. Víta jeho Requiem a v červnu uvede Ivan Ženatý jeho nový houslový koncert. Přál bych však Jurajově tvorbě, aby na českých pódiiích zaznívala po zásluze častěji a našla si na nich trvalé místo.

Jiří Gemrot